BIBLIOTHECA · UNIV · HELS
SOLIDA SAPIENTIA

Maria Jotuni

Joulyö korvessa

Otava

15

Rauhallista joulua

ja

hyvää uutta vuotta

1947

toivottaa

Kustannusosakeyhtiö Otava

JOULUYÖ KORVESSA

OTAVAN JOULUKIRJANEN 1946

MARIA JOTUNI

JOULUYÖ KORVESSA

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

'Jouluyö korvessa' voitti suuren pohjoismaisen novellikilpailun v. 1930 Se on nyt ensimmäisen kerran painettu kirjaksi ja jaetaan joulutervehdykseksi Otavan ystäville.

Oli merkillinen talvi. Maa oli musta joulun alla. Ei lunta vielä. Alituista tihkusadetta ja raskaita, pilvisiä päiviä, jotka painoivat mielen apeaksi. Ja tuuli kulki korvessa raskaana kuin huokaus.

Ja rukiin oraat olivat pitkiä ja heiveröisiä. Sehän tiesi katovuotta korven asujaimille.

Korven torpassa, kaukana ihmisasunnoilta, elivät isäntä Jere ja hänen vaimonsa Anna. He olivat viisissäkymmenissä jo. Heillä oli ollut kaksi lasta, toinen poika, joka hukkui pienenä lampeen, ja toinen tyttö, joka oli lähetetty palvelukseen jo viisitoista vuotta sitten. Hänestä ei oltu alun toistakymmeneen vuoteen mitään kuultu. Viimeksi kirjoitti hän lähtevänsä Amerikkaan. Ja sille tielleen oli hän kadonnut.

Isäntä Jere oli viime aikoina ollut kivulloi-

nen. Hän sairasti jotakin sisusvikaa. Hän oli tuonnoissa vuonna käynyt lääkärissä kirkonkylässä, jonne oli heiltä useita peninkulmia. Hän oli saanut sopivaa lääkettä, mutta vikaahan se ei pois vienyt. Ja raskaammissa töissä piti heidän käyttää vierasta apua, pyytää lähintä naapuria, Hullua-Mattia, joka asui yksin muutaman kilometrin päässä heiltä pienessä mökkirähjässänsä.

Näin olivat he eläneet kahden korvessa, Anna ja Jere. Kunnes toissa vuonna eksyi heille Annan sisarentytär, orpo Eveliina, joka oli kasvanut köyhäintalolla ja koettanut sitten palvella, mutta oli joutunut palveluspaikastansa pois. Nyt tuli hän katsomaan tätiänsä Annaa. Hän oli kahdeksantoistavuotias, siivo ja hiljainen tyttö.

Ei Anna olisi uskaltanut pyytää Eveliinaa heille jäämään, kun omakin tyttö oli ajettu pois palvelukseen, mutta Jere oli silloin sairas ja Anna kuuli hänen sanovan Eveliinalle: »Jää vain toistaiseksi tähän. Tee työtä ruokasi edestä.» Ja niin Eveliina jäi.

Alussa toi vaihetta heidän elämäänsä se, että heitä oli nyt kolme. Mutta sitten Anna näki, että tytön jääminen oli erehdys.

Jere ja Anna eivät olleet koskaan sopineet keskenänsä. Heidän elämänsä oli ollut alituista riitaa ja epäsopua, kuin synnin kanssa painimista. Anna kammosi korpea ja yksinäisyyttä. Hän oli nuorena palvellut kirkonkylässä pappilassa ja tottunut ihmisiin. Mutta kun pappilan nuori herra oli lähennellyt häntä, oli hän lupautunut Korven-Jerelle, joka oli silloin nuori ja lapseton leskimies. Ja niin siirtyi hän syntiä pakoon tänne. Ikäänkuin ei syntiä täällä olisi. Täällä sitä vasta olikin. Korpi sen oikea pesäpaikka oli.

Jere oli saita ja omituinen, kammottava mies, korven erakko, jonka luonnossa jo asui viha toista ihmistä kohtaan. Hän oli aina omillensakin kateellinen ja kiero, eikä hänen mieliksensä voinut olla koskaan.

Kun heillä oli lapsia ja Anna oli niistä onnellinen, ei Jere suvainnut sitä. Viisivuotiaana hukkui poika, ja viisitoistavuotiaa-

na läksi tyttö maailmalle. Niin ettei Annan onni ollut kadehdittava. Mutta jäipä Jerelle vielä kadehtimisen syytä.

Kun Jere pyysi Annaa mukaansa korpeen, ajatteli Anna, että olihan Jere ihminen kuten muutkin, ja ainahan ihminen ihmisen kanssa toimeen tulee. Mutta Jere ei ollutkaan oikea ihminen, hän oli kuin korven henki, itse korven piru, synkkä ja iloton. Hänen sydämensä oli sekavaa pahaa täynnä.

Jeren mielestä olisi Annan pitänyt olla työjuhta, joka ei olisi saanut kuluttaa mitään, ei kangasta vaatteiksensa, ei nahkaa kengiksensä. Talvipakkasella vilkkuivat varpaat hänen rikkinäisistä jalkineistansa. Mutta hän ei pyytänyt enää Jereä korjaamaan niitä. Hän antoi kaiken olla sillään, sen jälkeen kun lapset olivat joutuneet hukkaan.

Mutta hän harmitti aina Jereä.

»Sinä olet itse pahahenki», sanoi Jere hänelle.

Anna ajatteli, että mikäpä muukaan hän oli.

Mutta jos hän oli pahahenki, olikin elämä ollut helvettiä. Pala palalta oli hänen sieluaan poltettu kuloksi. Äänettömät viikot, jotka ärsyttivät ja tekivät sielun sairaaksi, ja aiheettomat riidat, jotka päättyivät lyöntiin, ne tappoivat kaiken hyvän ja täyttivät mielen uhmalla ja syntisillä ajatuksilla. Väliin katkaisi hän sydämistyneenä äänettömyyden ärsyttääkseen sillä Jereä. Usein heitti Jere hänet uunin nurkkaa vasten, tahi iski häntä nyrkillä, löi nahkahihnalla ja potki, kunnes hän makasi hiljaa. Sen jälkeen alistui Anna taas tyynenä äänettömyyteen.

»Et minua tapa», ajatteli hän. »Kuolen oikean kuoleman. Sen verran palkkaa saanen toki korven pirunkin torpassa.»

Kun tyttö oli lähtenyt maailmalle, ajatteli Anna, että hän pakenee täältä pois. Mutta minne korvesta paeta? Ja kuinka kävisi, jos tyttö palaisi turvatonna ja etsisi häntä?

Täällä hänen oli oltava ja täällä kuoltava. Täällä hän oli ollut onnellinen lasten ollessa

pieniä, vaikka hän ei ymmärtänyt sitä silloin.

Hän muisti vielä kuin eilisen päivän sen päivän, jolloin poika hukkui. Päivä oli kirkas ja helteinen. Oli leikattu viljaa. Oli lauantai ja hän leipoi leipää. Mies oli pellolla ja hän odotti häntä syömään. Hän katsahti leipiä luodessaan tuvan ikkunasta ja näki pojan leikkivän pihapihlajan alla. Näkyi valkea tukka ja kyyristynyt selkä.

»Sielläpä on tallella poika», arveli hän ja unohti hetkeksi lapsen. Poika oli sitten mennyt lammelle onkivapa kädessänsä. Ja lammesta he sitten hänet löysivät.

»Onpa yksi suu vähemmän syömässä», oli isä sanonut poikaa sisään kantaessaan.

Sen jälkeen oli Annasta tuntunut, että surut eivät olleet oikeita suruja enää, mitä lienevät syntistä kiukkua vain. Niin että oli oikein, kun mies häntä löi. Hän ansaitsi sen poikansa kuoleman tähden.

Joskus meni hän lammen rannalle ja ajatteli, että olihan siinä lampi, siihen voisi hy-

pätä. Mitähän Jere arvelisi? Jere olisi siitä hyvillään vain. Mutta sitä hyvää mieltä ei hän Jerelle suonut.

Joskus ajatteli hän taas, että jos mies kuolee, hän ottaa vielä toisen miehen. Vaan kenen? Sama kenen. Hullu-Matti hyvästi riittäisi. Matti voisi tehdä työtä, hän ohjaisi. Matti ei pahaa sanaa sanonut, Matti oli hyvä, tuhatta kertaa parempi kuin Jere.

Ei, ei hän ottaisi. Saisi se jäädä tekemättä. Hän vain lohdutuksekseen, Jeren uhallakin sitä kuvitteli.

Jere oli kyllästynyt häneen, sen hän tunsi, ja mies odotti hänen kuolemaansa. Ja hemmotellessaan omia ajatuksiaan kuljetti Jere usein kirveen sängyn jalkopään alle. Anna korjasi sen salaa pois.

»Anna olla sen siinä», sanoi Jere, »vai pelkäätkö?»

»Mitäpä minä pelkäisin.»

»Jos löisin sillä.»

»Tiedän, ettet lyö.»

»Anna sen sitten olla.»

»Mitäs sinä sillä teet?»

»Mitäs kirveellä tekee paha mies? Jospa tapan sinut.»

»Jos tappasit, joutuisit kiinni.»

»Kukaan ei näe. Viskaan sinut sitten lampeen.»

»Mutta minä kummittelen sinulle, joudut tunnonvaivoihin ja tunnustat.»

»Loruja. Tahi jos vien sinut saunaan ja sytytän saunan palamaan. Sanon: 'emäntä oli siellä vaatteita pesemässä, ja kun tulen kotiin, on sauna yhtenä hiilikasana'.»

»Olisipa ainakin yksi, joka näkisi.»

»Ei ole.»

»Näin kauniisti sinä puhelet nyt vaimollesi. Täälläkö sinä ensimmäisenkin vaimosi tapoit?»

»Anna olla», ärjäsi silloin Jere. Hän suuttui jo.

»Kuka sen tietää, jos vaimosi tapoit, jos hukutit sen lampeen tahi saunaan tukahdutit.»

Jere hyppäsi ylös ja löi Annaa, iski niin,

että maailma musteni Annan silmissä ja nenästä vuoti verta. Hän painautui pitkälleen penkille eikä jaksanut vähään aikaan nostaa päätänsä.

Mies kulki puukko kädessä, tuli Annan luo. Anna ajatteli, että nyt on lähtö edessä. Lyköön, iskeköön, loppu tästä kuitenkin kerta tuli.

Jere ei lyönytkään, ojensi vain puukon Annalle ja sanoi: »Lyö sinä nyt.»

Anna ojensi kätensä ottaakseen puukon talteen, mutta mies sanoi:

»En anna, kosk'et aio iskeä.»

»En ole aikonut milloinkaan.»

»Nouse siitä ylös.»

»En taida päästä nyt.»

»Nouse, kun käsken.»

Jere suuttui taas, riuhtasi Annan pystyyn, löi häntä uudestaan ja jätti hänet riepuna penkille makaamaan.

Anna kuuli puuvajasta sitten halonhakkuuta ja ajatteli, että nyt se lauhtuu, kun väsyy ensin. Mutta hakkuu taukosi. Hän

oudosteli sitä. Hän meni katsomaan. Jereä ei ollut vajassa enää. Hän oli mennyt ylisille varmaan. Anna kiipesi sinne.

»Mitäs sinä täällä teet», kysyi Anna.

»Pistän itseni nuoran jatkoksi.»

»Älä lapsettele, tule pois. Panen illallista pöytään. Siellä on uuniperunoitakin.»

Hän ei uskaltanut virkkaa muuta, ettei ärsyttäisi Jereä, vaan meni tupaan.

Jere tuli kohta perässä.

Niin oli tapahtunut ennenkin. Oli hän saanut nuorankin joskus katkaista. Kaikki oli vain kiusantekoa. Mutta kuka tiesi, minkäverran siinä oli totta. Ja voisihan sattua, että Jere leikillään temppuillessaan joutuisi tosivaaraan. Ihan nöyräksi se toisen mielen teki.

Sellaisen leikin jälkeen alkoivat äänettömät paastoviikot, jolloin ei uskaltanut mitään virkkaa, ei kysyä. Se kävi lopulta raskaaksi, se synnytti pahoja ajatuksia ja luonnottomia toivomuksia.

Jeren sairaus oli viime aikoina ainoa siunaus. Jeren heikkous antoi Annalle oikeuden

saada puhella ja toimia, kohtaus keskeytti jäytävän äänettömyyden.

Niinpä voi Jerekin joskus sanoa:

»Ollapa meilläkin lapsia. Ehkä elämä olisi toista.»

»Olisi. Mutta sinä ajoit tytön pois.»

»Eipä noista sinun lapsistasi ollut siunausta.»

»Mitäs kiroilit niitä pieninä. On nyt ollut hiljaista.»

»Hyvä on, ettei niitä ole. Ei noista ollut mihinkään. Siellä on tyttö, mikä lie herrojen —»

»Ei ole. Kuollut se on raukka.»

»Vieläkö mitä. Huonona naisena se on, kun ei ilkeä kirjoittaa kotiin.»

»Ei sillä ollut huonoja tapoja täältä lähtiessä.»

»Äitinsä näköinen oli.»

»Olenko minä sitten huono?»

Jere ei vastannut ja se loukkasi Annaa. Olisi voinut vastata kerta.

»Poika oli sinun», sanoi hän sitten.

»Hyvä olikin, että se lampeen hukkui.»

»Puhut syntiä.»

»Jos huonon naisen nai, lampeen sen mieli tekisi sittenkin.»

»Ethän tuota sinäkään ole lampeen mennyt.»

»Pääsen sinne vieläkin.»

»Et uskaltaisi.»

Sitten huomasi hän, että oli parasta vaieta, ettei Jere ärtyisi kiusoittelemaan häntä, ja sanoi: »Tottahan uskaltaisit, mutta hulluhan silloin olisit.» Ja hän kiirehti pois askareilleen.

Kun Eveliina heille sitten jäi, eivät olot muuttuneet paljoakaan. Riita tosin lakkasi alussa. Mutta sitten elämä tuli monimutkaisemmaksi. Tyttö alkoi miellyttää Jereä. Hän katseli tyttöä ensin salaa, sitten Annan nähden ja ihasteli häntä.

Ei tiennyt se hyvää, sen Anna ymmärsi. Mutta mitä tehdä? Minkä hän heille taisi? Puhua ei siitä saanut eikä voinut. Sillä ratkaisi sen asian nopeammin.

Varoittaako Eveliinaa? Sekin oli hyödytöntä. Tyttö oli yksinkertainen ja tylsä. Ja Jere oli jo parahiksi iskenyt silmänsä häneen. Jere oli päättänyt, että hän ottaa hänet vaimoksensa, kunhan Anna kuolee, sen hän ymmärsi.

Anna varoitti häntä kerran: »Jätä tyttö.»

»Jos et ole vaiti, lähden tästä tukkitöihin.»

»Tuon tytönkö kanssa?»

»Vaikkapa.»

»Et lähde.»

»Miksi en?»

»Koska tiedät, että kohta kuolet.»

»Jos kuolen, voin kuolla muuallakin.»

»Sisusvaivasi kun iskee sinuun, siihen tuperrut.»

»Katsotaanpas, kumpi meistä ennen tupertuu.»

Ja eräänä päivänä näki Anna sitten, miten Jere hioi puukkoa vajassa ja koetteli sen terävyyttä kynteensä. Sitten kätki hän puukon hihaansa. Mutta tuvassa putosikin

puukko Annan eteen lattialle. Anna otti sen ylös nopeasti ja antoi Jerelle ja sanoi:

»Hiopas minunkin puukkoni. Kun paikkaan tuota nuttuasi, en ommelta sillä enää ratkoa voi.»

»Hio itse puukkosi.»

»On jo niin vanhaksi tullut, ettei tahdo jaksaa. Eikö tuo kuolemaa tienne. Onkin tuossa rinnan alla sellainen alituinen pakotus. Äitivainajakin valitti samaa vähän ennen kuolemaansa. Niin että jos en ensi vuotta näe, olisi sarkaa pantava, ei tätä nuttuasi enää millään paikkaa.»

»Kelpaa se minulle», sanoi Jere ja sen ääni tuntui lauhalta.

Anna tiesi nyt antaneensa Jerelle uuden ajatuksen, kuin lupauksen, jonka täyttymisestä hän ei voinut vastata. Mitenkäpä voi! Ihmisen omasta tahdostako se loppu riippuu?

Mutta hän päästi Jeren kiusauksesta sillä kertaa.

Vieri viikkoja, joina Jere näytti rauhoittuneelta. Se odottaa nyt sitä, ajatteli Anna. Mi-

ten hän sitten suuttunee, kun kuolema ei tulekaan?

Kerran viime kesänä, heinänteko-aikana, kun Anna oli nukahtanut latoon ruokalevolle, kuuli hän, miten Jere sanoi Eveliinalle:

»Kyllä se kohta kuolee. Sinut minä sitten otan.»

»Isäntä ei saa nykiä minua aina, emäntä voi tulla!»

»Mitäpä tuollaisesta vanhasta, kun näkee, nähköön.»

Anna oli heräävinään ja sanoi:

»Taitaisipa jo olla kiire kuolemalla.»

»Isäntä tuo —», selitti Eveliina.

»Laskin vain leikkiä tuon tytön kanssa», sanoi Jere.

»Kyllä minä ne leikit ymmärrän», sanoi Anna. »Mene pois, Eveliina.»

Ja kun Eveliina oli mennyt, sanoi Anna:

»Turmelet tuon tytön.»

»Mitä se sinuun kuuluu.»

»Onhan se sisareni tytär.»

»Älä sekaannu minun asioihini!»

»Sekaannun.»

»Ole nyt jo vaiti.»

»En ole. Nyt en ole enää vaiti, en.»

»Mutta vaiti on oltava.»

»Huudan, turmelet tytön, turmelet tytön», huusi Anna.

Jere syöksähti häntä kohti ja löi häntä käsivarsille ja hartioihin, mutta Anna vain hoki:

»Turmelet tytön, turmelet tytön. Se on häpeä.»

»Oletko jo vaiti?»

»Turmelet tytön —»

Jere tarttui hänen kurkkuunsa ja painoi hänet heinille. Anna sai riuhtaistuksi itsensä irti ja sanoi:

»Jätä jo, voit kuristaa minut.»

»Kuristan.»

»Joudut linnaan.»

»En joudu. Poltan sinut.»

»Koska vielä elän, sanon, turmelet tytön.»

Jere kaatoi hänet maahan uudestaan, painoi polvella hänen rintaansa, puristi

häntä kaulasta, niin että hän tunsi tukehtuvansa.

Onneksi sattui Eveliina tulemaan takaisin ja huusi:

»Älkää tappako.»

Jere hellitti otteensa ja meni kiroten pois.

»Jätä se peli», sanoi Anna Eveliinalle.

»Isäntähän se —»

»Koeta karttaa sitä.»

»Mitenkä minä?»

»Saat lähteä muuanne.»

»Minne minä menen?»

»Kohta se on myöhäistä.»

»Se on jo myöhäistä nyt.»

Sitten sai Anna tietää, että Eveliinalle syntyisi lapsi.

Anna oli ollut onneton aina, mutta näin häpeissään kuin nyt ei hän ollut ennen koskaan ollut. Olipas uutta elämällä.

Niin oli päästy jouluun, Eveliina oli tuossa tilassa ja voi tulla sairaaksi näinä aikoina. Tyttö näytti avuttomalta ja Anna alkoi sää-

liä häntä. Olihan samoin voinut käydä hänenkin lapsellensa.

Jouluaattona oli torpassa tehty ne valmistukset, jotka joulujuhlaa varten oli voitu tehdä. Oli paistettu leipä ja pala sianlihaa uunissa. Paloöljy oli loppunut ja Matin piti hakea sitä kirkonkylästä, samalla kun toi puoli litraa viinaa isännälle ja neljänneksen kahvia emännälle.

Mutta Mattia ei vielä aaton hämärissä kuulunut takaisin. Ehkä hän oli unohtunut kylään, tahi ehkä tuulenkin takia myöhästynyt. Tuulikin sitten niin, että luuli Luojan viimeisen vihan tätä maailmaa kohdanneen.

Iltasilla navetassa käydessään pysähtyi Anna pihamaalla ja kuunteli tuulen raskasta kohinaa.

Eivät tuikkineet nyt tähdet. Pilvet laahustivat liki maata. Ja maa oli musta.

Päivällä oli hän nähnyt eksyneen kesälinnun pihapuussa. Luulikohan se raukka, ettei talvi ollut tullut. Vaan jos se ei ollutkaan oikea lintu? Jos se oli sanantuoja. Jos se

tiesikin kuolemaa. Niinhän ne vanhat sanoivat.

»Eipä ole nyt lunta jouluna», sanoi hän tuvassa.

»Jos tätä menoa jatkuu, on varma katovuosi edessä», sanoi Jere.

Ihan Anna ihmetteli, kun Jere vastasi hänen puheeseensa. Hän tuli siitä iloiseksi.

Jos tulee katovuosi, tiesi se pahaa heille. Ei siksi, etteivät he olleet tottuneet hallaan ja katoon, nälkää oli nähty, se ei ollut mitään, vaan siksi, että leivän puute teki hänet työhön kykenemättömäksi. Ja tuossa oli tuo toinen nainen, jolla oli lapsi kohta. Jonkun olisi tästä pois lähdettävä. Eikä Jere luopunut tuosta toisesta enää.

Illallista syödessä, kun hän ajatteli sitä, tahtoi leipäpala tarttua hänen kurkkuunsa.

Hän kuuli vielä, miten Jere sanoi tytölle: »Hae voita leivällesi, onhan nyt joulu.»

Milloin oli Jere hänelle niin sanonut? Ei milloinkaan. Ei edes silloin, kun hän tänne emännäksi tuli.

Jonkun oli tästä pois lähdettävä. Häpeähän oli viskata tyttö maantielle nyt, kun hänelle syntyi lapsi. Mutta muutakaan keinoa ei ollut.

»Tulee katovuosi», sanoi hän. »Kuinkahan tässä sitten eletään, kun väki vielä lisääntyy?»

»Voihan joku lähteä kerjuulle», sanoi Jere.

»Työhön muualle», sanoi Anna. »Eveliina on nuorempi lähtemään. Lapsi jääköön tähän.»

»Et sinä sitä määrää.»

»Määrätköön Eveliina itse.»

»Mihin minä enää menen?»

»Tähänkö aiot ainaiseksi jäädä?»

»Siitä ei puhuta nyt», sanoi Jere.

»Siitä puhutaan», sanoi Anna. »On se synnilläkin raja.»

»Ole nyt vaiti.»

»Sano minulle suoraan, mitä olet aikonut. Eikö enää mitään oikeutta ole?»

»Kyllä minä sinulle oikeutta annan», uhkasi Jere.

»Jätä tappeleminen jouluna.»

»Kirottu vaimo.»

Jere kumartui äkkiä, tarttui kirveeseen ja viskasi sen Annaa kohti. Anna ehti väistyä. Kirves kolahti uunin nurkkaan ja lohkaisi siitä palan pois.

»Malta mielesi nyt, Jere.»

»En.»

Jere koetti tavoittaa kirvestä uudestaan, mutta Anna ehti sysätä sen jalalla penkin alle.

Jere kävi käsiksi Annaan. He painivat. Jere iski nyrkillänsä Annaa käsivarsiin, rintaan ja mihin sattui, mutta Anna painautui aina häntä vasten, niin etteivät iskut pahasti sattuneet. Anna ehti ihmetellä itseksensä voimaansa ja taitoansa, mutta tiesihän hän, että Jere lopulta ja piankin hänet voittaisi.

»Oletko hullu, korpihullu? Jätä jo.»

»En jätä, ennenkuin olen kuristanut sinut.»

»Eveliina, tule apuun», pyysi Anna.

Eveliina koetti vetää Jeren kättä pois Annan kurkusta ja Anna koetti puolustautua iskemällä häntä rinnan alle.

Päre pihdissä sammui.

»Jätä, Jere, nyt voi käydä hullusti», pyysi Anna.

Mutta Jere ei jättänyt. Hän jakoi iskuja katsomatta, mihin sattui. Ja kun naiset saivat hänen kätensä kiinni, potki hän.

»Älä potki. Mene, Eveliina, jo kauemmas.»

Eveliina alkoi valittaa. Itkunsekaisella, pelokkaalla äänellä pyysi hän:

»Älkää, isäntä, älkää enää.» Eveliina huohotti vaikeasti.

»Mene pois, Eveliina», pyysi Anna.

»Hän tappaa teidät.»

»Selvää jälkeä nyt tehdään», kähisi Jere.

Annan mielessä välähti, että niin se nyt tekee. »Tällainenko on minun viimeinen hetkeni? Hän tappaa minut.» Hän ihmetteli, ettei hän pelännytkään sitä, mutta kaikin voimin taisteli hän sitä vastaan.

Yhtäkkiä riuhtaisi Jere itsensä vapaaksi. Naiset heittäytyivät hänen kimppuunsa taas. »Kuka tietää, jos voisi vielä viivyttelemällä pelastautua», välähti Annan mielessä. Jos he

vain jaksaisivat pidellä häntä ja hän uupuisi ja tulisi järkiinsä. Tahi jos Anna pääsisi pakoon. Ehkä tämä pimeä pelastaa hänet pakenemaan. Hän juoksee Matin mökille ja pyytää Mattia apuun. Ei, se ei ole hyvä. Hän piiloutuu korpeen. Samantekevä, kunhan tällä kertaa väistää lopun. Kuin eläimellä, joka näkee henkensä olevan vaarassa, niin Annallakin kasvoivat voimat.

Jere oli taas päässyt irti ja kumartui ottamaan kirvestä.

»Nyt se lyö. Ehkä se ei koske kovasti», välähti Annan mielessä, mutta väkevällä ja nopealla otteella tempasi hän Jeren kauemmas kirveestä.

Oli hiljaista. Anna painoi jalallansa kirvestä. Mutta mikä Jerelle nyt tuli, kun hän hellitti otteensa? Anna tunsi Jeren oikean käden, jolla hän oli tarttunut hänen käsivarteensa, vaipuvan alas. Eikä Jeren käsi noussutkaan iskuun enää.

Ja kylläpä hän huohotti.

Mutta jos hän on viekas ja tempaa yhtäk-

kiä kirveen? Oli hyvä olla varuillaan ja juosta silloin ovea kohti.

Ei se lyö enää. Hän kuuli Jeren huohotusten lomassa särisevää voivotusta.

»Mikä sinulle tuli», kysyi Anna.

Jere veti vaikeasti henkeä ja voivotteli.

»Sattuiko sinuun?» Anna kuuli äänestä, että Jereen koski. »Eveliina, pane pärettä pihtiin.»

Eveliina puhalsi hiillokseen ja sai päreen syttymään. Ja Anna näki, että Jere oli kyyristynyt kokoon ja piteli sydänalaansa. Hän voihki ääneen ja painautui lattialle.

»Nyt se sai kohtauksen», ajatteli Anna. Hän ymmärsi, että tappelu oli tällä kertaa tauonnut.

»Sairautesiko sinut nyt tapasi», kysyi hän. »Miksi tuolla tavalla riehutkin, mies parka.»

»Ooh, koskee —»

Anna asetti jonkin halon hiillokseen ja tuohia niiden alle, että saisi valoa, jos hätä tulee ja päre sammuu. Jere valitti ja Eveliina huohotti ja voihkaisi väliin hänkin.

Anna meni Jeren luo.

»Koeta nousta siitä, minä autan sinut sänkyyn.»

»En pääse», sanoi Jere.

»Tässä on päänalusta.» Anna asetti päänalusen Jeren pään alle lattialle. Mutta Jere alkoi kieriä lattialla rauhatonna.

»Anna lääkettä», pyysi hän.

Anna otti arkusta lääkepullon ja koetti lieden valossa tiputtaa sitä kahvikuppiin.

»Kaada kaikki», karjui Jere.

»Jos se tekee sinulle pahaa», epäili Anna.

»Kaada kaikki.»

»Älähän —»

»Kaada, kun minä sanon, kaikki, kaikki», huusi hän tuskissansa. Luonnottomana mylvintänä tuli ääni Jeren rinnasta.

Kuin lumottuna kaatoi Anna pullon sisällön kahvikuppiin ja toi sen Jerelle. Yhdellä siemauksella joi Jere kupin tyhjäksi.

Vähän aikaa vielä voivotteli Jere, sitten hän rauhoittui. Kuului vain tasaista korinaa.

Hän makasi nyt selällänsä ja oli oikaissut itsensä suoraksi lattialla.

»Nyt nukahtaa hän ja sitten nousee hän terveenä ylös», ajatteli Anna. Eikä sitä pakoon nyt päässyt, ei uskaltanut lähteäkään enää.

Niinpä tulkoon mitä tahansa, hän ottaa kaiken kuin Luojan kädestä. Jos hänelle tapahtuu jotakin, jos hän ei aamua näe, ei sille mitään voi. Joskushan on kuitenkin tuleva se päivä, jonka jälkeen ei aamua enää tule.

Eveliina oli istuutunut sänkynsä laidalle ja voihki yhä. Anna kysyi:

»Mikä sinulle tuli?»

»En tiedä.»

»Sattuiko sinuun?»

»Sattui.»

Sitten pyysi Eveliina:

»Auttakaa minua, auttakaa.»

»Mitä minä sinulle voin? Asetu pitkällesi sänkyyn. Ei se ole vaarallista varmaan.»

Hänen korvaansa kuulosti nyt miehen korina oudolta.

»Jos se tekee loppuansa siinä», tuli hänen mieleensä.

Korina hiljeni vähitellen.

Anna painautui lattialle hänen viereensä ja sanoi:

»Jere, tajuatko?»

Jeren suusta oli kohonnut vaahtoa, Anna pyyhki sen esiliinallansa pois.

»Se kuolee nyt.»

Lieden loimuavassa valossa näki hän miehen kelmenneet, elottomat kasvot, oudosti kohoavan nenän ja taaksepäin painuneen alaleuan.

»Hän on kuollut, hän onkin jo kuollut.»

Anna tunnusteli jäykkää, kylmenevää kättä ja laihaa poskea.

»Kuollut. Jere on kuollut.»

Tuvassa vallitsi hetken raskas äänettömyys, joka herpaisi hänet kokonaan. Vaan olikohan tämä unta? Pitäisi herätä tästä nyt tajuihinsa. Mutta jäseniä painosti kummasti.

Jere tuossa oli niin vieras. Vieras hän oli ollut aina, mutta nyt oli hän vieraampi kuin

koskaan ennen. Mikä tyhjä kuori onkaan ihminen, kun sen sielu, vaikka syntinen, on poissa.

Anna pääsi jalkeille. Hän laahusteli tuvan nurkasta toiseen kuin jotakin etsien. Eveliinan äännähtely ei häneen ulottunut. Se tuli niin kaukaa.

Pitäisi saada itkeä. Rintaa pakahduttaa ja repii.

Hän meni eteiseen. Siellä purkautui hänen rintansa paino pitkiin äänekkäihin nyyhkytyksiin ja viljavat vedet, jotka vuosia olivat silmiä ahdistaneet, pääsivät nyt virtaamaan vapaasti, kenenkään näkemättä, kenenkään siitä loukkaantumatta.

Hänen sydämensä keveni, ja hän ajatteli tyynesti: Sellaista oli ollut elämä Jeren kanssa. Raskasta ehkä. Mutta nyt oli se lopussa.

»Minä olen itsekin mitätön, mutta minua tarvitaan vielä», sanoi hän sitten.

Hän meni pihamaalle viileytymään.

Oli satanut lunta. Pehmeänä verhosi se

maan, peitti pellot ja niityt taas. Hän aavisti sen lahjan suuruuden ja siunauksen, mikä korven asujaimille oli nyt annettu.

Hän lyyhähti maahan polvilleen, otti käsiinsä pehmeää lunta ja painoi sitä itkettyneille silmillensä.

Hänestä tuntui juhlalliselta, kuin olisi hän kirkossa ja rukoilisi.

Kun hän palasi tupaan, kuului Eveliinan sängystä yhä voihketta.

»Minä kuolen varmaan», valitti Eveliina.

»Ei mitään hätää», sanoi Anna.

Anna asetti vesipadan tulelle. Ja tuskin oli hän sen tehnyt, kun hän kuuli Eveliinan sängystä lapsen itkua.

Hän riensi auttamaan, otti äskensyntyneen käsiinsä, kääri sen huiviin ja hoiti sitten Eveliinaa.

»Kaikki paha on jo ohi», sanoi hän.

Eveliina itki voimattomuuttaan.

»On synti, jos itket. Katsopas tätä pikku isäntää.» Hän näytti poikaa Eveliinalle.

Se itketti Eveliinaa vielä enemmän.

»Jätä nyt itku.»

Eveliina rauhoittui.

»On satanut yöllä lunta», sanoi Anna.

Anna pesi pienen ja kapaloi sen puhtaisiin liinaisiin ja vei sen äitinsä viereen.

»Noin kaunis poika, siitä on sinulle onnea vielä.»

Ja jo iloissaan katseli Eveliina pientä ja hymyili sille. Mutta kun hän silmäsi tupaa, näki isännän ruumiin lattialla ja muisti yöllisen, vääntyivät hänen suupielensä taas itkuun.

»Katsele sitä lastasi», sanoi Anna.

»Pitäisi nostaa isännän käsi rinnalle», sanoi Eveliina.

Nyt huomasi Anna, että Jeren oikea käsi oli jäänyt ojoon sivulle ikäänkuin tavoittamaan häntä. Hän taivutti sen rinnalle ja asetti Raamatun käsien painoksi. Sitten hän levitti lakanan ruumiin peitteeksi ja sanoi:

»Kunpa se Matti nyt tulisi, niin nostaisimme isännän tuvasta pois.»

»Kyllähän minäkin autan.»

»Tuleehan se Mattikin kohta. Johan päivä alkaa sarastaa.»

Anna katsoi tuvan ikkunasta ulos. Idässä näkyi päivän vaalea viiru ja kauempaa pelloilta hohti lumen kajastus.

Nuo pellot olivat nyt hänen. Hän vastaisi nyt torpasta. Hän raivaa lisää peltomaata, ottaa Matin apulaiseksi. Niin saa hän maat kuntoon, sillä aikaa kun tuo pieni suureksi kasvaa.

Tuntui juhlalliselta. Liedessä paloi valkea. Tuvan lämmin raukaisi ruumista. Annan täytyi istuutua penkille lepäämään. Tupa alkoi tuntua luonnottoman suurelta. Kaukana tuolla oli isännän ruumis, kaukana ovensuussa Eveliinan sänky. Hän asetti kätensä ristiin ja antoi silmäluomien painua umpeen ja nukahti hetken.

Kun päivä hämärsi, tuli Matti tavaroineen.

»Rauhallista joulua», sanoi hän.

»Rauhallista joulua», sanoi Anna. »Mitä kuuluu?»

»Lunta tuli.»

»Lunta tuli. Matti tuleekin nyt auttamaan minua?»

»Matti tulee.»

»Matin olisi arkena tehtävä ruumisarkku.»

»Matti tekee. Kuka on kuollut?»

»Katsohan, kuka.» Anna nosti lakanaa.

»Sehän on isäntä.»

»Isäntä se on.»

»Mutta jos hän suuttuu, kun minä arkun teen?»

»Hyväähän sinä teet. Kuka hyvästä suuttuisi. Ja katsopas, Matti, kuka täällä on. Täällä se oikea isäntä on», Anna näytti Matille pientä poikaa.

»Sehän on pieni lapsi.»

»Se on pieni lapsi. Se on uusi isäntä nyt. Mitäpä, jos tulet palvelemaan tätä isäntää? Kynnetään sille pellot ja laitetaan maat kuntoon.»

»Kynnetään.»

»Eihän tämä itse osaa.»

»Ei osaa. Matti osaa.»

»Matti on hyvä mies, Matti osaa. Ja minä

annan sinulle vaatetta, ruokaa ja palkkaa ja kahvia joka päivä, niin että on hyvä palvella tätä uutta isäntää.»

»Joko se nauraa?»

»Ei se vielä. Eikä puhukaan vielä. Vaan annahan ajan kulua. Hyvän toverin siitä saat.»

»Matti tulee.»

»Haepa nyt puuvajan ylisiltä lauta ensin, niin nostetaan entinen isäntä pois. Haet sitten katajoita tuvan lattialle. Onhan nyt joulu.»

»On joulu.»

Matti meni ja toi laudan, ja he nostivat isännän aittaan. Anna asetti kahvipannun tulelle, lakaisi tuvan ja siroitteli katajoita lattialle.

Kun kahvi oli valmista, vei Anna kahvia Eveliinalle, joka nukkui vielä.

Eveliinaa hävetti se, niin että suu värähteli.

»Joko taas», sanoi Anna.

»Pitääkö minun lähteä teiltä pois?»

»Ei, pysy sinä vain tässä. Hoidetaan lapsi mieheksi, jos voidaan. Noin sievä poika. Mies

siitä tulee sellaisesta.» Ja koetellen pienen poskea sanoi hän: »Eihän tällaista hylkäisi kukaan, ei kukaan. Lahja se sellainen on.»

Tarve saada rakastaa avutonta valtasi väkevänä hänen sydämensä. Hän muisti omat lapsensa. Ne oli otettu häneltä pois. Nämä olivat nyt hänen lähimpänsä. He tarvitsivat häntä. Hän sai rakastaa heitä. Outo lämpö virtasi läpi hänen ruumiinsa ja suuri rauha täytti hänen sydämensä.

Hän tunsi olevansa onnellinen.

Hän asetti kätensä hellästi ja suojelevana pienen ihmisalun päälle ja siunasi häntä.

Oli tullut joulu, hänen elämänsä ensimmäinen suuri juhlapäivä korven yksinäisessä torpassa.

Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino, Helsinki, 1946.

Suom. kaunokir.
Jotuni

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 102 2101